

NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLARNI IJTIMOY TA'MINLASH TIZIMINING RIVOJLANISH YO'NALISHLARI

Qudratov Shohrux Shavkat o'g'li

Guliston davlat universiteti

Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

e-mail: Shohruxqudratov9929@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17264039>

Annotatsiya. Ushbu tezisdá nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy ta'minlash tizimi hamda uni rivojlantirish yo'nalishlari ilmiy nuqtai nazardan yoritiladi. Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun yaratilgan huquqiy asoslar, ijtimoiy yordam shakllari, davlat siyosati va xalqaro tajribalar tahlil qilinib, tizimni takomillashtirishning istiqbolli yo'nalishlari ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: nogironligi bo'lgan shaxslar, ijtimoiy ta'minot, ijtimoiy xizmatlar, reabilitatsiya, bandlik, huquqiy asos, inklyuziv jamiyat.

Kirish. Har qanday jamiyat taraqqiyoti, avvalo, uning ijtimoiy adolat tamoyillariga tayanadi. Nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy ta'minlash tizimi insonparvarlik siyosatining muhim qismi bo'lib, ularning asosiy huquq va manfaatlarini himoya qilish, turmush darajasini kafolatlash hamda teng imkoniyatlarni yaratishga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasida oxirgi yillarda ushbu yo'nalishda qator islohotlar amalga oshirilmoqda: "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi Qonun, milliy dasturlar va hukumat qarorlari buning amaliy ifodasidir.

Nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy ta'minlash tizimi ko'p qirrali bo'lib, u nafaqat moddiy yordam, balki keng ko'lamli ijtimoiy xizmatlarni ham o'z ichiga oladi. Bugungi kunda ushbu tizimning rivojlanish yo'nalishlarini quyidagilarga ajratish mumkin:

1. **Huquqiy-me'yoriy bazani mustahkamlash.** Nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy ta'minlash masalasida xalqaro konvensiyalar (Xususan, BMTning 2006-yildagi Konvensiyasi) va milliy qonunchilik o'zaro uyg'unlashib borishi zarur. Yangi qonunlar va qarorlar amalda to'laqonli qo'llanilishi tizim samaradorligini belgilaydi.
2. **Moddiy yordam shakllarini kengaytirish.** Pensiya va nafaqalar bilan bir qatorda, qo'shimcha moliyaviy mexanizmlar – ijtimoiy sug'urta, grant va subsidiyalar tizimi joriy etilishi nogironligi bo'lgan shaxslarning iqtisodiy mustaqilligini oshiradi.
3. **Ijtimoiy xizmatlar tizimini modernizatsiya qilish.** Reabilitatsiya markazlari, psixologik maslahat xonalari, ijtimoiy pedagoglar va defektologlar xizmatlari zamonaviy texnologiyalar asosida kengaytirilishi lozim. Elektron xizmatlar va masofaviy qo'llab-quvvatlash tizimining joriy qilinishi bugungi kun talabidir.
4. **Bandlikni rag'batlantirish.** Nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnat bozorida teng huquq asosida ishtirokini ta'minlash, maxsus ish o'rinlarini yaratish, kasb-hunarga qayta tayyorlash dasturlari tizimning muhim yo'nalishi bo'lishi kerak. Bu ularning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.
5. **Mahalliy hamjamiyat va NNTlar bilan hamkorlik.** Davlatning o'zi barcha vazifani bajara olmaydi, shu bois nodavlat tashkilotlar, volontyorlar va mahalla tizimi bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali ijtimoiy ta'minot yanada samarali bo'ladi.

Shuningdek, xalqaro tajribadan ma'lumki, rivojlangan davlatlarda nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash nafaqat davlat zimmasida, balki xususiy sektor, xayriya

jamg'armalari va fuqarolik jamiyati institutlari orqali ham amalga oshiriladi. O'zbekistonda ham shunday ko'p tomonlama hamkorlikni kengaytirish zarur.

Xulosa

Nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy ta'minlash tizimini rivojlantirish, eng avvalo, inson qadrini ulug'lash va ularning jamiyat hayotidagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi. Kelgusida bu yo'nalishda quyidagi ustuvor vazifalarni amalga oshirish muhim:

- qonunchilikni xalqaro me'yorlarga yanada yaqinlashtirish;
- moddiy yordam mexanizmlarini kengaytirish;
- ijtimoiy xizmatlarni zamonaviy texnologiyalar asosida takomillashtirish;
- nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnat va ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish;
- davlat–nodavlat–jamiyat uchburchagi asosida hamkorlikni kuchaytirish.

Mazkur chora-tadbirlar nogironligi bo'lgan shaxslarning hayot sifatini oshirish, teng imkoniyatlar yaratish va ularni to'laqonli inklyuziv jamiyat a'zolariga aylantirishga imkon beradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – Toshkent, 2021.
3. Latipova N.M. *Ijtimoiy himoya va ijtimoiy ta'minot tizimi*. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2020.
4. Zokirov F.M. *Nogironlik va ijtimoiy xizmatlar tizimi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
5. United Nations. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. – New York, 2006.